
EDUCATIONAL EFFECTS OF INTEGRATIVE TEACHING IN ELEMENTARY SCHOOL

Katarina Carapic High school "Mionica", Mionica, The Republic of Serbia, katacarapic@gmail.com

Abstract: The aim of the paper is to present positive educational effects that appear in the teaching process when applying an integrative teaching model. Summing up and looking at the positive effects of integrative teaching came from a number of studies and results that researchers have made in their studies. Different experiences of both foreign and our researchers are presented in this paper. Studies on the positive educational effects of integrative teaching were studied very well by American author H. H. Jacobs; Canadian Association of Deans in Education in the Study Exploring the Impact of an Integrated Curriculum on Classroom Practice. What works? Research in Practice; Ševkušić, S., Šefer, J. in the study "Action research on the new approach to continue the knowledge of society in the fourth grade of the primary school"; J. T. Klein (2006) у својој студији *A Platform for a Shared Discourse of Interdisciplinary Education*, etc. The impact of integrative teaching on student motivation is discussed in a study by Guthrie, Wigfield and Von Secker. The above research clearly shows that integrative teaching really improves students' achievements by encouraging higher levels of thinking.

In the study Elementary Teachers Integrate Music Activities into Regular Mathematics Lessons: Effects on Students' Mathematical Abilities (2013), Ellis and Fouts (2001) explained that integrative teaching does not only improve students' processes of higher order thinking but also contributes to increasing motivation for learning, provides students with the opportunity to gain knowledge from multiple perspectives.

Some researchers have shown on concrete examples that very positive effects are achieved by the integration of music and mathematics, claiming that this is an ideal discipline for unification, and in the study of the Research Curriculum Integration, the Arts and Diverse Learning Environments (2006), the view is that in Canadian basic and secondary schools are already a standard practice of using art as an integral tool for the production and assessment of knowledge.

The researchers went one step further, stating that an integrative approach for students has a special significance in later levels of education when they become critical, develop the ability to find relevant learning information, compare and contrast different methods and approaches, clarify differences and similarities related to a certain task, to create an integrative framework and holistically understand the subject, question or problem.

Except that the application of an interdisciplinary approach in teaching can be very motivating and motivating to influence students, researchers emphasize that it also has positive effects on teachers. When teachers / teachers' teams work together, when developing effective teaching units, they often have a stronger sense of collegiality and enthusiasm, which fosters the collegiality of the school community as a whole. And finally, the positive effects of integrative teaching besides pupils and teachers can be experienced by parents, which implies the superiority of this teaching model in terms of positive aspects of the application.

Keywords: learning, integrative, teaching, application, effects

ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИ ЕФЕКТИ ПРИМЕНЕ ИНТЕГРАТИВНЕ НАСТАВЕ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ**Катарина Чарапић**Средња школа „Мионица“, Мионица, Република Србија, katacarapic@gmail.com

Резиме: Циљ рада је представљање позитивних васпитно-образовних ефеката који се појављују у наставном процесу приликом примене интегративног наставног модела. Сумирање и сагледавање позитивних ефеката интегративне наставе проистекло је на основу бројних истраживања и резултата које су истраживачи изнели у својим студијама. У раду су представљена различита искуства како страних, тако и наших истраживача. Истраживањима о позитивним васпитно-образовним ефектима интегративне наставе веома студиозно бавила се америчка ауторка Н. Н. Jacobs; канадско удружење декана у просвети у студији *Exploring the impact of integrated curriculum on classroom practice. What works? Research in Practice*; Шевкушић, С., Шефер, Ј. у студији „Акционо истраживање новог приступа настави познавања друштва у четвртог разреда основне школе Ј. Т. Klein (2006) у својој студији *A Platform for a Shared Discourse of Interdisciplinary Education, umd*. О утицају интегративне наставе на

мотивацију ученика говори се у студији коју су урадили Guthrie, Wigfield и Von Secker. Наведена истраживања недвосмислено показују да интегративна настава заиста побољшава постигнућа ученика подстичући више нивое мишљења.

У студији *Elementary Teachers Integrate Music Activities into Regular Mathematics Lessons: Effects on Students' Mathematical Abilities* (2013), Ellis и Fouts (2001) су образложили да интегративна настава не побољшава код ученика само процесе размишљања вишег реда, већ доприноси повећању мотивације за учење, пружа могућност ученицима да схвате знање из више перспектива.

Поједини истраживачи су на конкретним примерима показали да се веома позитивни ефекти постижу интеграцијом музике и математике тврдећи да су ово идеалне дисциплине за сједињавање, а у студији *Investigating Curriculum Integration, the Arts and Diverse Learning Environments* (2006) заступљен је став да је у канадским основним и средњим школама већ стандардна пракса коришћење уметности као интегративног алата за производњу и оцењивање знања.

Истраживачи су отишли и корак даље наводећи да интегративан приступ за ученике посебан значај има у каснијим нивоима образовања када постају критични, развијају способност да пронађу релевантне информације за учење, да пореде и супротстављају различите методе и приступе, да разјасне разлике и сличности које се односе на одређени задатак, да створе интегративни оквир и на холистички начин разумеју тему, питање или проблем.

Осим што примена интердисциплинарног приступа у настави може веома подстицајно и мотивишуће да утиче на ученике, истраживачи истичу да она има позитивне ефекте и на наставнике. Када тимови наставника/учитеља раде заједно, када развијају ефикасне наставне јединице, они често имају појачан осећај колегијалности и ентузијазма, што подстиче колегијалност школске заједнице у целини. И најзад, позитивне ефекте интегративне наставе поред ученика и учитеља могу да доживе и родитељи, што имплицира супериорност овог наставног модела у погледу позитивних аспеката примене.

Кључне речи: учење, интегративна настава, примена, ефекти

УВОД

Бројни истраживачи се слажу да васпитно-образовни ефекти приликом примене интегративне наставе могу бити врло позитивни и подстицајни како за ученике тако и за наставнике.

У жељи да сагледају васпитно-образовне ефекте интегративне наставе са више аспеката, истраживачи су у својим истраживањима пратили утицај и ефекте интегративне наставе у различитим областима попут интеракције између колега, постигнућа ученика, утицаја на ставове ученика према садржајима учења, ефеката на мотивацију ученика. У највећем броју случајева слажу се у мишљењима да примена интердисциплинарног приступа у настави може веома подстицајно и мотивишуће да делује на ученике.

Наведена истраживања недвосмислено показују да интегративна настава заиста побољшава постигнућа ученика подстичући више нивое мишљења, али то није све. Многи истраживачи слажу се да интегрисање наставних области има моћне ефекте на учење, а посебно на повећање мотивације за учењем.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

На основу свог дугогодишњег искуства, америчка ауторка Н. Н. Jacobs (1989), истиче бројне позитивне ефекте интегративне наставе. Она тврди да увођење интердисциплинарног учења у наставни план и програм подстиче све укључене да развију смислене везе између области на начин који интригира и мотивише како учитеље, тако и ученике. Интердисциплинарни приступ често се назива "учење размишљања," даје сврху учењу која далеко превазилази памћења информација у вези са темом. Примена овакве врсте размишљања може имати позитиван ефекат на наставника, јер се многи наставници осећају под напоном када се користи свеж приступ старом садржају. Занимљив је цитат једног наставника након похађања часа са интердисциплинарним приступом, који ова ауторка наводи: "Схватио сам да сам предавао чињенице зарад знања чињеница. Сада знам да ћу се вратити и поновити своју лекцију и ревидирати свој начин размишљања" (D. Madden).¹

Каква је ефективност интеграције наставних садржаја у пракси са аспекта сарадње између наставника међусобно и наставника и ученика представљено је у истраживању канадског удружења декана у просвети у студији *Exploring the impact of integrated curriculum on classroom practice. What*

¹ Jacobs, N. H. (1989). *Design Options for an Integrated Curriculum, Interdisciplinary curriculum: Design and implementation*. Association for Supervision and Curriculum Development, 1250 N. Pitt Street, Alexandria, VA 22314.

works? Research in Practice (2010). Након примене интегративне наставе у неким основним школама у Канади, по речима аутора, изражено је било одушевљење реализованим активностима и ученика и наставника. Наставници, који су учествовали у овој студији, били су одушевлени учешћем у овом интегративном наставном моделу. Неки од њихових коментара били су да ни у једном пројекту нису били више исцрпљени, али да никада није било више узбуђења и, посебно интересантан коментар био је да сада, када су испробали нови начин предавања, никада се више не могу вратити на старо. Посебно је истакнуто да је ова сарадња подстакла нове идеје и нове праксе и да је довела до заједничког професионалног развоја. Понекад су и ученици сарађивали са наставницима и помагали им у планирању наставних јединица.²

Да коришћење интердисциплинарног учења у настави може веома добро да утиче на интеракцију са колегама истиче и Н. Н. Jacobs (1989), наглашавајући да када тимови наставника/учитеља раде заједно, када развијају ефикасне наставне јединице, они често имају појачан осећај колегијалности и ентузијазма, што не би имали уколико раде у изолацији. Пример за ову тврдњу је тим наставника из Колорада, који су један период радили на креирању интердисциплинарних наставних јединица. Пет година након њихове сарадње, у извештају примећено је да су наставници били доста креативнији, са више ентузијазма и колегијалности, што је био резултат рада на интердисциплинарном приступу. Они су користили време ефикасније и развили су лични и професионални посебан стил у настави. Осим тога, интеграција наставних јединица у оквиру школе не помаже само тимовима наставника, већ подстиче колегијалност школске заједнице у целини.³

Истраживачи су се врло студиозно бавили тиме како примена интегративне наставе утиче на ученике и њихова постигнућа и у највећем броју случајева слажу се у мишљењима да примена интердисциплинарног приступа у настави може веома подстицајно и мотивишуће да утиче на ученике. Многи се слажу да наставници/учитељи који примењују интегративну наставу подстичу код ученика развој способности размишљања вишег реда.

Реализација наставног програма у интердисциплинарном формату један је од начина да се помогне ученицима да остваре постављене циљеве. За ученике који се баве интердисциплинарним учењем садржаји су узбудљиви и релевантни, нарочито ако наставници могу повезати дисциплине не само једне с другима, већ успоставити везу према прошлости и садашњости на начин који се односи на животе ученика.⁴

Резултати *Акционог истраживања новог приступа настави познавања друштва у четвртој разреду основне школе* наглашавају „допринос тематског планирања и групно-истраживачког рада развоју дечјих способности, начину мишљења, понашања и социјалним вештинама.... Запажени су, међутим, и други ефекти које нисмо очекивали“, напомињу аутори рада. „На пример, после овог искуства деца показују спонтану потребу за систематизовањем прочитане грађе и илустровањем кроз различите медије, за успостављањем временско-просторне димензије догађаја и посматрањем појава кроз њихову генезу. Примећено је, такође, да ученици на овом узрасту за краће време могу да формирају већи број појмова, и у већој мери развију схватање историје, епохе и времена и тако боље разумеју историјски след“.⁵

У својој студији К. Lake истиче извештаје Levitan (1991), Willett (1992), Friend (1984), који се слажу да **интегративна настава утиче на боља постигнућа ученика** у односу на ученике који раде по традиционалном методу, истичући податке који указују да интеграција уметничких активности у математици и читању побољшава учење специфичних концепата (Levitan, 1991, p. 12). С обзиром да највећи број истраживања истиче позитивне васпитно-образовне ефекте интегративног плана и програма, ауторка у својој студији сумира следеће закључке, које наводи Lipson (1993): интегрисани наставни план и програм омогућује ученицима да примењују вештине; интегрисана база знања води ка бржем проналажењу информација; вишеструка гледишта воде ка већој интеграцији базе знања; интегративна настава подстиче темељније и опсежније образовање; интегративна настава промовише

² Drake, SM & Reid, JL (2010), What works? Research in Practice. Integrated Curriculum, *The literacy and Numeracy secretariat*.

³ Jacobs, Н. Н. (1989). *Design Options for an Integrated Curriculum, Interdisciplinary curriculum: Design and implementation*. Association for Supervision and Curriculum Development, 1250 N. Pitt Street, Alexandria, VA 22314

⁴ исто

⁵ Шевкушић, С., Шефер, Ј. (2006), Акционо истраживање новог приступа настави познавања друштва у четвртој разреду основне школе, *Настава и васпитање*, 3, 269-283

⁶ Lake, К. (1994). Integrated curriculum. *School improvement research series*, 16.

позитивне ставове код ученика; интегративна настава пружа више времена за квалитетна истраживања наставног плана и програма.⁶

Овим резултатима истраживања можемо додати и резултате још једне студије чији је аутор Ed Lawton (1994). Он наводи истраживање које показује да од 15.000 ученика осмог разреда, ученици, из школа које користе интердисциплинарни приступ, постигли су бољи успех на стандардизованим тестовима него вршњаци који су образовани путем традиционалног приступа.⁷

Став да примена интегративне наставе има бројне позитивне васпитно-образовне ефекте потврђује се и ако узмемо у обзир чињеницу, о којој је већ било речи, да је у оквиру интегративне наставе најпогодније примењивати кооперативно учење, које је, по мишљењу многих истраживача супериорније у односу на друге облике учења.

"Џонсон и сарадници (Johnson, Skon & Johnson, 1980) поредили су ефекте кооперативног, компетитивног и индивидуалног учења, с обзиром на успешност ученика у решавању проблема. На крају првог разреда основне школе ученици који су подучавани на различите начине решавали су задатке из три групе: категоризација, просторно резоновање и математички проблеми. Резултати су показали да су ученици који су учили на кооперативан начин, у поређењу са онима који су радили индивидуално, остварили бољи успех у решавању проблема у све три групе задатака. Ефикасност примене методе групног истраживања у настави географије испитивана је на средњошколском узрасту (Chang i Mao, 1999). Случајним избором, ученици су били распоређени у експерименталну и контролну групу и током једномесечног курса требало је да савладају исто наставно градиво. У експерименталној групи настава се одвијала по модификованој методи групног истраживања, док су у контролној групи слушали предавања и учили индивидуално. На крају, ученици су полагали тест знања који се састојао од задатака категорисаних према Блумовој таксономији у три групе: познавање чињеница, разумевање појмова и примена знања. Резултати истраживања показали су да су се ученици из експерименталне и контролне групе значајно разликовали у успешности решавања задатака који су захтевали примену знања."⁸

О утицају интегративне наставе на мотивацију ученика говори се у студији коју су урадили Guthrie, Wigfield и Von Secker. Анкетирани су ученици трећег и петог разреда у области читања и њихове мотивације за читање. Ова два разреда су изабрана јер недостатак мотивације за читањем почиње на овим нивоима разреда. Једна група ученика је добила инструкције и задатке на традиционалан начин кроз приручнике, тестове и радне листове, а друга група је добила инструкције путем интеграције, односно читање је било повезано са науком. Резултати су показали да је друга група показала већу радозналост за читањем од ученика прве групе. Ученици су имали прилику да интегришу ове теме и да их примене искуствено. Ова искуства доводе до повећања унутрашње мотивације (Guthrie, 2000).⁹

Истраживачи су отишли и корак даље. У бројним истраживањима праћено је какве ефекте има интегративна настава у ситуацијама када се наставни предмети, попут математике, интегришу са предметима из одређених уметности. Ова истраживања показују да, осим повећане мотивације за учењем, могу се учити и бројни други позитивни ефекти попут повећања способности за решавање проблема, подизања нивоа математичко-логичког размишљања, као и свеукупног когнитивног развоја ученика.

У студији *Elementary Teachers Integrate Music Activities into Regular Mathematics Lessons: Effects on Students' Mathematical Abilities* (2013), Ellis и Fouts (2001) су образложили да интегративна настава не побољшава код ученика само процесе размишљања вишег реда, већ доприноси повећању мотивације за учење, **пружа могућност ученицима да схвате знање из више перспектива**. Међутим, интегрисање наставних предмета са уметношћу пружа ученицима одговарајуће друштвено образовање које превазилази границе дисциплина ангажујући ученике посредством саморефлексије и активног истраживања. У поменутој студији Fiske (1999) и Erickson (2001) истичу да учење кроз уметност може да: трансформише окружење при учењу; да ученици постигну оно што иначе не могу лако постићи; да промовише комуникацију међу ученицима; пружи могућност за укључивање одраслих; понуди нове

---

⁷ Lawton, E. (1994). Integrating Curriculum: A Slow but Positive Process. *Schools in the Middle*, 4(2), 27-30.

⁸ Шевкушић, С., Шефер, Ј. (2006), Акционо истраживање новог приступа настави познавања друштва у четвртном разреду основне школе, *Настава и васпитање*, 3

⁹ Contardi, G. Fall, M. Flora, G. Gandee J. Treadway C. (2000), *Integrated Curriculum*, A Group Investigation Project, EDP 603, http://www.users.miamioh.edu/shermalw/edp603_group3-f00.html

изазове успешним ученицима; да подстиче разматрање важних проблема, питања и концепата; да утиче на смањење фрагментарности наставног плана и програма; да омогући наставницима и ученицима дубље истраживање знања; да изазове више нивое размишљања помажући ученицима у повезивању знања; да повеже учење у школи са реалним светом.

Бројни истраживачи се слажу да се веома позитивни ефекти постижу интеграцијом музике и математике тврдећи да су ово идеалне дисциплине за сједињавање. Постоје богате везе између музике и математике: мелодија, ритам, интервал, размера, хармонија, темперамент. Ови музички концепти су повезани са математичким појмовима пропорције и нумеричких односа, логаритама и аритметичких операција, са областима алгебре, тригонометрије, вероватноће и геометрије (Beer, 1998; Harkleroad, 2006). Интегрисање музичких активности са математиком пружа пријатно искуство ученицима у развијању логичко-математичке интелигенције повезане са музичко-ритмичком интелигенцијом. Такође, интеграција ових дисциплина, по речима истраживача, повећава унутрашњу мотивацију код ученика, јер подстиче пријатан доживљај учења при чему су ученици естетски ангажовани. Када ученици имају унутрашњу мотивацију, они теже ка напреднијем нивоу математичког знања и на сопствену иницијативу прихватају изазовније задатке током учења (Glastra, Hake, & Schedler, 2004).

У том смислу, интересантно је истраживање које је спроведено у две школе у Тексасу са ученицима првог и трећег разреда у погледу интеграције математике и музичке културе. Општи циљ истраживања био је да се испитају ефекти интеграције музика/математика на основне математичке способности код ученика, а још неки од циљева били су да се смањи јаз између ових предмета и математичка анксиозност. После пет недеља ученици су показали значајна побољшања у скоро свим проценама после теста математичких способности. Резултати су показали да интегрисане музичко-математичке лекције имају позитиван утицај на различите нивое математичких способности. Наиме, значајно побољшање огледа се у способности ученика да цртају слике, табеле или графиконе, као и способност за ефикасно решавање математичких проблема. Такође, битно побољшање је уочено у вештинама ученика у коришћењу математичких симбола, једначина и неједначина. Коначно, знатан напредак ученици су показали у способности да решавају проблеме у стварном свету применом математичког расуђивања.¹⁰

J. T. Klein (2006) у својој студији *A Platform for a Shared Discourse of Interdisciplinary Education* истиче мишљење James Beane по коме **интегративна настава код ученика подстиче вештине рефлексивног мишљења, решавања проблема, самовредновања**, као и на потребу трагања и сагледавања појава у њиховом комплетном и заокруженом значењу. Аутор даље наводи резултате једног истраживања у коме су наставници изнели своја запажања у вези са ефектима интегративног учења истичући већу мотивацију ученика да се баве сложенијим питањима и проблемима рефлектујући, при том, јачи став и способност да схвате сложене концепте. Такође, наглашена је повећана креативност, као и способност промишљања и синтетизовања учења у смислену целину, док је повећање нивоа критичког мишљења било упечатљиво, по речима истраживача. **Интегративан приступ за ученике посебан значај има у каснијим нивоима образовања** када постају критични, развијају способност да пронађу релевантне информације за учење, да пореде и супротстављају различите методе и приступе, да разјасне разлике и сличности које се односе на одређени задатак, да створе интегративни оквир и на холистички начин разумеју тему, питање или проблем. Коначно, ове компетенције су од кључног значаја у погледу припремања ученика за њихово будуће суочавање са темама грађанског образовања.¹¹

Са ставом да интегративна настава има позитивне ефекте у каснијим нивоима образовања слажу се поједини истраживачи који су открили да **интегративна настава може резултирати већом интелектуалном радозналости, да може побољшати став ученика према школовању, појачати вештине у решавању проблема, а и допринети бољим постигнућима на факултету** (Austin, Hirstein, & Walen, 1997; Kain, 1993). Varab и Landa (1997).¹²

Подаци који говоре о снажним ефектима интегративне наставе на побољшање ученичких постигнућа и њиховог свеукупног интелектуалног развоја, говоре у прилог чињеници да ученици, који учествују у наставном процесу кроз интегративни приступ, имају сасвим другачији однос према садржајима учења него што је то случај у предметно организованој настави у нашим школама.

K. Lake (1994) истиче да постоји један број упоредних истраживања која имају за циљ да утврде ефективност (делотворност) интегративног наставног плана и програма на ставове према садржајима

¹⁰ An, S., Capraro, M. M., & Tillman, D. A. (2013). Elementary Teachers Integrate Music Activities into Regular Mathematics Lessons: Effects on Students' Mathematical Abilities. *Journal for Learning through the Arts*, 9(1), n1. [Journal for Learning through the Arts](#), 9(1)

¹¹ Klein, J. T. (2006). A platform for a shared discourse of interdisciplinary education. *JSSE-Journal of Social Science Education*, 5(4), <http://www.jsse.org/index.php/jsse/article/view/1026/929>

¹² Loepf, F. L. (1999) Models of curriculum integration. *The Journal of Technology*, XXV, 2, 1-7.

учења. Она наводи да постоји велики број извештаја о томе како се успешно може имплементирати интегративна настава. Ове извештаје су често писали наставници или истраживачи који су били укључени у програме. Они верују да **интегративна настава побољшава учење и чини га успешнијим**. Велики део ових информација о интегративном плану и програму описује учитељска искуства, односно опис наставних јединица у којима је приказана њихова сарадња са другим учитељима. Мада су истраживања примењена на мањи број ученика, добијени подаци подржавају спровођење интегративне наставе и у основним и у средњим школама. Vars (1965) је сажео пет главних истраживачких студија и закључио да су школе, које у програмима примењују блок часове, претече интегративне наставе и генерално, ученици који су радили по интегративном наставном моделу, показали су много боље резултате него ученици који су радили у одвојеним предметним програмима. Он наводи да наставници који планирају заједно и сарађују имају иста очекивања од ученика у предметним областима, а то је фактор који утиче на свеукупан рад ученика.

Значајно је истраживање у средњој школи хуманистичких наука у Лос Анђелесу (Aschbacher 1991) где је спроведен „Humanitas“ програм који је заснован на интердисциплинарном тематском приступу при чему је извршено поређење са 16 других школа које су више традиционалне у свом приступу. Процене учинка вршене су на основу: анкета са наставницима, ученицима и администраторима; запажања о разреду, интервјуа са наставницима и ученицима; анализа задатака при испитивањима; анализа портфолија; евиденција редовног похађања наставе; анализа дисциплине; евиденција оријентисаности школе ка стандардизованим тестовима... Сви ови аспекти, разматрани у овом истраживању, чине га највећим и темељним истраживањем о интегративној настави. Резултати показују да „Humanitas“ програм има статистички значајан утицај на писање и познавање садржаја, чак и онда када ученици похађају школу само годину дана. Највећи добитак показао се у концепцијском разумевању. Међутим, праћене контролне групе ученика, које су радиле на уобичајен начин, нису показале никакав напредак у концепцијском разумевању за исти временски период.

У оквиру „Humanitas“ програма боравак ученика у школи је дужи, они раде више и напорније. У овом интердисциплинарном приступу очекивању су већа, ученици су укључени у сложеније дискусије и од њих се захтева да повезују садржаје различитих области са реалним светом. Иста очекивања важе и за писмене радове ученика. Од њих може бити тражено да напишу есеј који обухвата расправу о веровањима неколико култура и да опишу начин како културни чиниоци и вредности утичу на њих. Такође, ученици прате различите перспективе историје уметности, књижевности, друштвене институције и праве везе са својим властитим животима.¹³

Позитивне ефекте интегративне наставе поред ученика и учитеља могу да доживе и родитељи. Ј. Шефер (1991) истиче „да интердисциплинарно- тематско планирање градива чини школу природнијим амбијентом, у коме има много више места за активно присуство родитеља. У обради појединих тема родитељи могу дати свој допринос. Њихово укључење у наставу обнавља често покидане везе између школе и породице. Сви се окупљају око заједничког задатка и учествују у раду и игри. Родитељи постају објективнији према својој и отворенији према другој деци у одељењу. Наставник и родитељ се међусобно боље разумеју и прихватају, усаглашени у заједничким напорима да се постигне одређени циљ васпитања.“¹⁴

Дакле, резултати наведених истраживања недвосмислено истичу бројне позитивни васпитно-образовне ефекте интегративне наставе, што имплицира супериорност овог наставног модела и чињеницу да интегративна настава делује веома подстицајно и мотивишуће како за ученике, тако и за наставнике, родитеље и школску заједницу у целини.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] An, S., Capraro, M. M., & Tillman, D. A. (2013). Elementary Teachers Integrate Music Activities into Regular Mathematics Lessons: Effects on Students' Mathematical Abilities. *Journal for Learning through the Arts*, 9(1), n1. [Journal for Learning through the Arts, 9\(1\)](#)
- [2] Drake, SM & Reid, JL (2010), What works? Research in Practice. Integrated Curriculum, *The literacy and Numeracy secretariat*.
- [3] Contardi, G. Fall, M. Flora, G. Gandee J. Treadway C. (2000), *Integrated Curriculum*, A Group Investigation Project, EDP 603, http://www.users.miamioh.edu/shermalw/edp603_group3-f00.html

¹³ Lake, K. (1994). Integrated curriculum. *School improvement research series*, 16.

¹⁴ Шефер, Ј. (1991): Интердисциплинарни тематски приступ настави, *Учитељ у пракси*; Београд, Републички завод за унапређивање васпитања и образовања Србије, стр. 250.

- [4] Jacobs, H. H. (1989). *Design Options for an Integrated Curriculum, Interdisciplinary curriculum: Design and implementation*. Association for Supervision and Curriculum Development, 1250 N. Pitt Street, Alexandria, VA 22314.
- [5] Klein, J. T. (2006). A platform for a shared discourse of interdisciplinary education. *JSSE-Journal of Social Science Education*, 5(4), <http://www.jsse.org/index.php/jsse/article/view/1026/929>
- [6] Lawton, E. (1994). Integrating Curriculum: A Slow but Positive Process. *Schools in the Middle*, 4(2), 27-30.
- [7] Lake, K. (1994). Integrated curriculum. *School improvement research series*, 16.
- [8] Loepf, F. L. (1999) Models of curriculum integration. *The Journal of Technology*, XXV, 2, 1-7.
- [9] Шевкушић, С., Шефер, Ј. (2006), Акционо истраживање новог приступа настави познавања друштва у четвртог разреда основне школе, *Настава и васпитање*, 3, 269-283
- [10] Шефер, Ј. (1991): Интердисциплинарни тематски приступ настави, *Учитељ у пракси*; Београд, Републички завод за унапређивање васпитања и образовања Србије, стр. 250.